

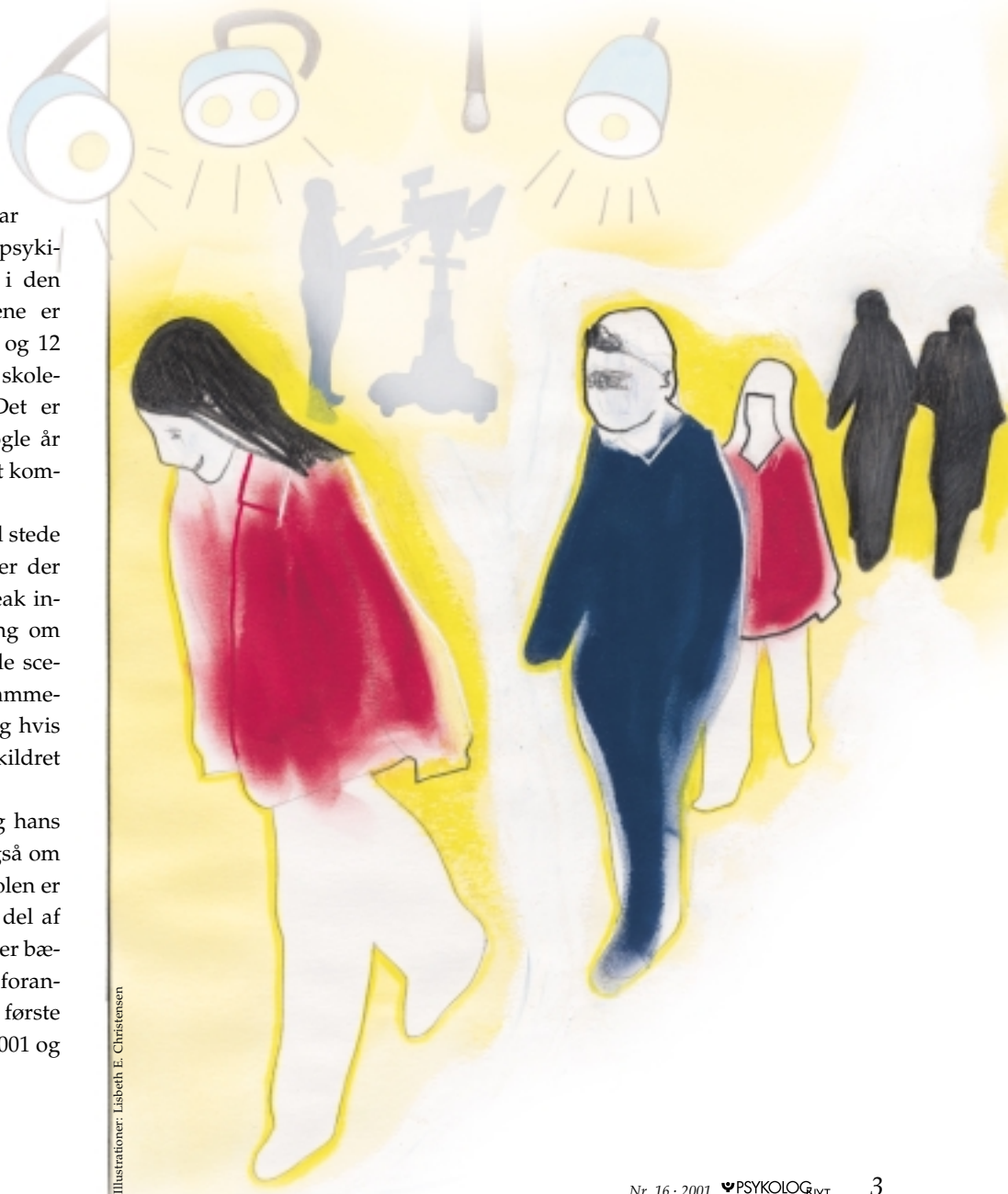
Terapi for åben skærm

De problemer, Martin og hans familie bærer på, sagde de ja til at dele med offentligheden. Psykolog Nyt har på baggrund af DR-TV's udsendelser "Familier i forandring" talt med psykolog Eva Søndergaard om at lave terapi for åben skærm.

Vi er på Oust Mølleskolen. En folkeskole for de børn fra Randers Kommune og byens omegnskommuner, der har for store adfærdsmæssige eller psykiske problemer til at fortsætte i den traditionelle folkeskole. Børnene er normalt begavede og mellem 6 og 12 år. De er alle henvist af både skolepsykolog og sagsbehandler. Det er meningen, at børnene efter nogle år skal tilbage i folkeskolen, og det kommer langt de fleste igen ...

Fysisk er vi ganske vist ikke til stede på Oust Mølleskolen, men vi er der som tv-seere. Med stilfærdig speak introduceret til DR-TV's beretning om Martin, som vi i de første bløde scener følger i leg sammen med kammeraterne på skolens legeplads, og hvis brogede historie vi nu skal se skildret i to afsnit à en halv time.

Udsendelserne om Martin og hans familie – og som sidegevinst også om den arbejdsform, Oust Mølleskolen er blevet kendt for – indgår som del af en serie på fire dokumentarer, der bærer overskriften "Familier i forandring – den sociale arv". De første udsendelser blev vist i foråret 2001 og



Illustrationer: Lisbeth E. Christensen

▶ ▶ ▶ er siden blevet genudsendt to gange. Resten følger i dette efterår.

Godt tv, for nu at slå det fast med det samme. Og med et seertal på op til 300.000, selv om programredaktionen har valgt ikke at bringe afsnittene i den allerbedste sendetid.

Familie med problemer

Martin er 12 år, og i de to afsnit følger vi ham og hans familie det sidste halve år, inden han bliver "udsluset" til en almindelig folkeskole.

Undervejs bliver både hans og familiens liv rullet op. Gennem samtaler med lærerne, gennem familiens samtaler med Oust Mølleskolens psykolog, gennem interviews på tomandshånd med de enkelte familied medlemmer. Kamera og mikrofon på, så vi kan følge forløbet tæt, både det jævne og de mange op- og nedture undervejs. Der bliver sat billeder og ord på, og der er i afsnittene også afsat tid til den talende tavshed. Den, der fortæller, at nogle af problemerne er tunge at tale om.

- Jeg var sådan en bette rod, der gik og lavede ballade, fortæller Martin om baggrunden for, at Oust Mølleskolen tre år tidligere måtte ind i billedet.

Hans mor udtrykker sig mere præcist om Martin, der sloges med kammerater, gik amok på skolen og hjemme, skulle bestemme og styre alt. Moderen var på dette tidspunkt lige kommet ud af et voldeligt forhold, og Martin havde flere gange været vidne til, at hans mor fik bank, når stedfaderen var fuld. Da manden var flyttet, havde Martin i en vis forstand overtaget hans rolle.

Martin har også en biologisk far, men han lever for længst et nyt liv uden kontakt med sine børn, og Martin udtrykker et stort savn efter ham.

Martin er den midterste af tre sø-

skende. Specielt storesøster Anja på 15 år bærer på de samme oplevelser og erindringer som Martin. Hendes problemer er ikke mindre end hans, men hun er mere indadreagerende, ofte mut og nedtrykt. Det kommer frem i udsendelsernes løb, at hun i en periode har sniffet lighergas, og hun har tidligere også røget hash. Nu orker hun ikke at bo hjemme mere, er ligeglad med, om alternativerne hedder efterskole eller børnehjem.

Moderen har altså nok at se til og spekulere over, ikke mindst i lyset af, at hun hos sine børn ser historien om sin egen opvækst gentage sig: voldelig far, alkohol, mistet kontakt, voldsom adfærd osv.

Siden bruddet med den voldelige samlever har hun lært Henning at kende, og som tiden går, har hun fundet tryghed hos ham. Børnene opfatter ham mere og mere som en rigtig far. Han bærer dog også ved til bålet, har indtil få år tidligere været alkoholiker, har endda gået på landevejen, en datter af et tidligere ægteskab må han ikke se for moderen osv. Og med problemerne i sin ny "familie" har han for nylig været på nippet til at trække sig bort ...

Overvejelser

Det hele for åben skærm. I en nænsom atmosfære og i en form, hvor problemerne ikke fylder alt, og hvor der levnes plads til at portrættere *hele* mennesker. Men alligevel med ansigter på personer, der kan genkendes på gaden i Randers, navne og efternavne.

Psykolog Nyt har talt med Oust Mølleskolens psykolog Eva Søndergaard om baggrunden for at invitere befolkningen ind i familiens problemverden og om det at arbejde terapeutisk foran et kamera.

- Serien i sin helhed og de to afsnit ▶ ▶ ▶



Familier i forandring

DR Undervisning viste i foråret 2001 fire programmer i serien „Familier i forandring“. I efteråret 2001 kommer de sidste fire programmer om familier, der forsøger at bryde den onde cirkel, som truer med at splitte dem ad. Alle vil de give deres børn en bedre start på livet end de selv fik.

I seks-ni måneder følger man familierne samt de behandlingssteder, der bliver en vigtig del af deres liv – og nøglen til en bedre hverdag. Vi er med der, hvor dørene normalt er totalt lukkede: når psykologerne fører samtaler med familien om den vold, de er vokset op med, når de fremlægger undersøgelser, som viser, hvad den omsorgssvigt, børnene har været udsat for, har gjort ved dem ...

Programmerne er tænkt til undervisningsbrug og fokuserer på, hvad der gøres for at ændre situationen. Hvilke redskaber kan tages i brug for at ændre familiernes negative livsbane? Hvad er det for metoder man bruger hos de forskellige familiebehandlingssteder? Hvor store krav kan man egentlig stille til forældrene, og kan børnene håndtere at høre og tale med deres forældre om det der gør ondt, er forkert og derfor skal ændres?

Programmerne er rekvireret og støttet økonomisk af Socialministeriet. De kan fås hos amtscentre, fx til undervisningsbrug.



L. Eugene Am. 01

► ► ► fra Oust Mølleskolen kom i stand på initiativ fra Danmarks Radio. Vi havde hele vejen igennem et nært samarbejde med Anni Pape, der er udsendelsernes tilrettelægger, og vi havde læst hendes forlæg, der var præget af en rød tråd. Det var tydeligt, at hun ville tage vare på familien. For skolen har hendes holdning til at præsentere det vanskelige stof og hendes etiske overvejelser i forhold til familien været helt afgørende. Således besøgte Anni Pape først familien i hjemmet, inden optagelserne på skolen begyndte.

- I den første tid efter at vi havde modtaget henvendelsen, overvejede jeg kraftigt et nej, fordi jeg var nervøs for, hvad det ville indebære at invitere tv indenfor. Kunne skolen holde til det, og kunne frem for alt familierne?

- Hvad skolen angår, så bygger vores ja på, at vi i er en åben institution med en god atmosfære. Vi er i mange andre sammenhænge vant til at slå dørene op og være i dialog med omverdenen, vi får mange besøg udefra, så vi mente godt, at vi kunne rumme et tv-hold.

- For en familie som Martins kan det være svært at overskue, hvad det indebærer at træde frem, og jeg har også været inde i overvejelser om, hvorvidt jeg burde sige nej for dem. Men de var meget interesseret i at stille op, moderen ikke mindst – en indstilling de blev bestyrket i, da optagelserne gik i gang. Da følte de sig meget trygge ved at samarbejde med Anni Pape og det øvrige tv-hold.

Inden det kom så langt var der indgået en kontrakt mellem DR og Oust Mølleskolen, som beskrev formål og retningslinjer for visning af optagelserne. Familien og skolens medarbejdere havde således mulighed for ved afslutningen af hver dags optagelser

at påpege billeder eller udtalelser, som man ikke ønskede offentliggjort.

Hertil kom, at de behandlingsansvarlige blev garanteret mulighed for at gennemse det endelige program inden udsendelsen med ret til at forlange faktuelle fejl rettet.

Åbent hus

Det har ikke været anfægtelser det hele. Eva Søndergaard betragter programmerne som en chance for at afmystificere psykologers arbejde ved fx familiesamtaler og vise, at Oust Mølleskolen praktiserer det på en måde, hvor man som menneske bliver taget alvorligt, og hvor dialog og værdighed er i fokus.

For Martins mor blev det halve års optagelser også et projekt i projektet: Hun traf den beslutning, at hun ved at stille op ville vise, at den sociale arv kan brydes. I den forstand har tv-programmerne også bidraget til den terapeutiske proces.

- Efter at udsendelserne var blevet vist i tv, holdt Oust Mølleskolen et åbent-hus-arrangement for alle forældre til børn på skolen. Der var meget stor opbakning til Martins forældre og gode drøftelser om, hvilken positiv virkning det kan have at få en sådan historie fortalt. Også andre uden for skolen har givet dem skulderklap, og de har været stolte over at have været med, siger Eva Søndergaard.

Hvad tænker kollegerne?

Inden optagelserne gik i gang, sagde en kollega til Eva Søndergaard, at hun var 'modig'. Er det ikke modigt at lade andre psykologer se én over skuldrene og forholde sig til ens måde at arbejde på som psykolog?

- Jeg må tilstå, at jeg under interviews og terapeutiske samtaler har



været påvirket af, at der var kamera på. Selvfølgelig præger det alle de medvirkende, at der er en tredje part. Tanken om, hvordan andre psykologer ville opfatte mit arbejde, var der ikke undervejs, men dukkede først op bagefter. Hvis jeg har lagt et filter på mig selv, er det mest i forhold til, hvordan familien ville se på det endelige resultat. Ser de udsendelserne igen om tre eller fem år, skal det, jeg udtaler, helst kunne holde.

- For ikke-fagfolk tager psykologsamtalerne sig måske ud som en almindelig afslappet samtale. Psykologen er ikke i centrum, det er familien, og det er min opgave at være katalysator for de ressourcer, der ligger i familien. Det kan jeg kun være ved at bidrage til en atmosfære, hvor de kan slappe af.

- Så da moderen fx fortæller om sit mangeårige samliv med en voldelig og alkoholiseret mand, spørger jeg ikke: Hvordan kunne du dog holde ud

at leve i det forhold så længe? – men: Hvordan fandt du dog kræfter til at komme ud af forholdet? Dermed understøtter jeg de kræfter hos moderen, hun skal bruge i at videreudvikle familiens situation.

- Efterfølgende har jeg da også kun modtaget positive kommentarer fra psykologkolleger. Rigtig mange er kommet med kommentarer, der bekræfter, at det var en rigtig beslutning at gå med. Hvad der får mig til at tænke, at vi som psykologer generelt er for tilbageholdende med at ytre os og synliggøre vores arbejde. Vi bør gøre en indsats for at fjerne mystikken om, hvad psykologarbejde er. Men selvfølgelig under etisk hensyntagen, siger Eva Søndergaard.


- Hvad der har været svært, er at se sig selv "fylde" så meget i de to afsnit, at høre så meget på sig selv. Udsendelserne har kun en brøkdel med af de 20 timers optagelser. Der er også lidt med balancen, hvor familiesamtalerne fylder for meget i forhold til den måde, vi i øvrigt arbejder på på Oust Mølleskolen.

- Men alligevel: god journalistik! som Eva Søndergaard opsummerer det. Langsomt tv, som skaber plads til både aktørerne og seerne.

Blev den sociale arv så brudt for Martins familie? Det leverer hverken udsendelserne eller Eva Søndergaard et endegyldigt svar på. Familien er på mange fronter i en positiv udvikling, da Martin skifter til den almindelige folkeskole og kameraerne slukkes.

Der er mange udfordringer for familien endnu. Men der bliver også udtrykt et *håb* om, at Lene, Henning, Anja, Martin og Camilla klarer skærene.

jc



For Martins mor blev det halve års optagelser også et projekt i projektet: Hun traf den beslutning, at hun ved at stille op ville vise, at den sociale arv kan brydes.